

választhatatlan korrelációban állanak. Melyik előbbre való, ez a kérdés emlékeztet a tojás és tyúk problémájára. Natorp pozitív elmélete, mely a társadalmi életre alapítja a nevelést, nem áll ellentétben Herbart felfogásával. Bergemann a társadalmi irányt túlozza és Natorppal is szembe kerül. Az ellentétek kiegyenlítése ez irányban nem okoz nehézséget. (L. Magy. Pæd. XIII. évf. 265. l.)* De a társadalmi nevelés elvét Kant pædagogijának céljával egybevetve elütő nevelési rendszerhez jutunk. A nevelés célja e kiegészítéssel a társas élet kötelékében is szabadon akaró egyének képzése, akik közös munkával a társadalomban az ésszerű rend megvalósítására törekszenek. A nevelés elve az ész képzése és szigorúan objektív törvényszerűség megismerésére nevelés. «Je reiner die Verstandesbildung ihre Eigenart bewahrt, um so reiner vermag sie zur Willensbildung beizutragen». Az eszköz megválasztásában e felfogás Rein elvének megfordítására vezet és nem a tanítás anyagában alkalmazkodik a lelki erők törvényszerűségéhez, hanem a lelki erők törvényszerű fejlesztésére törekszik a tanítás anyagának törvényszerű összefüggése által. A tanítás anyagát úgy kell megválasztanunk, hogy a gyermek a világról és az életről törvényszerűen összefüggő képet nyerjen; tudományunk, jogi és társadalmi életünk alapelvei lehetnek a nevelésnek alapelvei. Az ellentét Kant és Herbart pædagogijája között a következő pontokba foglalható: 1. Herbart a tanítás objektív anyagának egysége helyett pszichologiailag egységes módszerre törekszik; 2. erkölcsstana a törvényszerűség megállapítása helyett megszabja a cselekvés formáját is, ami formalizmusra és dogmatizmusra vezethet; 3. mesterséges úton megállapított erkölcsstana áll a nevelés középpontjában, ahelyett, hogy egy részét képezné az egész embert képző tanításnak. Herbart pædagogijája részleteiben gazdag tapasztalaton alapuló bármennyi igazságot nyújt, e pontokban eltért Kant elvontabb elveitől. Ezeket az elveket egész tisztaságukban azonban talán csak beláthatatlan idők mulva fogja az emberi nem megvalósítani.

Karl Lajos.

*

Dr. A. Hinterberger: *Ist unser Gymnasium eine zweckmässige Institution zu nennen?* Leipzig 1905. Wilhelm Braumüller.

Egy orvos munkája, aki alig ismeri a modern pedagógiai törekvéseket, amelyek a gimnázialis élet egyes részeit oly erősen javítják, és kiegészítik, úgy hogy szerző s a gimnázium sorakozó ellenségei sokszor csak szélmalomharcot vívnek rég nem létező szokások ellen. Dr. Hinterberger a radikális reformok híve s munkájában nem egy

* És a februári füzet első cikkét is.

hibás hely van, de már csak az is örvendetes, hogy nevelési és művelődési kérdés iránt általános érdeklődés mutatkozik. A baj csak az, hogy lassú fejlődés helyett rohamos átalakulásokat követelnek, de egészében fenti munka lelkesülő hévvel van írva s forradalmi eszmékkel van tele.

Szerzőnk szerint a gimnázium felette helytelen intézmény és kétséget sem szenved előtte, hogy a mai támogatást nem érdemli meg. Ítélete azon alapul, hogy a gimnázium az életben nem gyümölcsöző ismereteket közvetít és nem ápolja azt, amire a tanulónak az életben szüksége van. Főkép a klasszikus nyelvek ellen van, mert ezek csak a nyelvészek és történetbúvárok, legfeljebb még a theologusok és jogászok részére képviselnek értékesíthető tőkét, de ezek is csak magántanulmányaik alapján lehetnek szakemberek. A gimnázium klasszikus nyelveivel ma baj az emberiségre, mert a legjobb elem itt satnyul el már csak azért is, minthogy a legtöbb helyen csak ilyen iskola van. Ilyen nézeteinek támogatásául azonban szerző nem tud más szaktekintélyre hivatkozni, mint a «Vom Fels zum Meer» cikkére. Itt-ott nevenséges nemzetieskedés, valóságos csehgyűlölet szól a szerzőből, másutt meg az orvos rí ki a sorokból. Lényeges indítványai a következők:

1. Tétessék lehetővé az, hogy egy polgári iskolai tanuló, ha kedve és tehetsége van a továbbtanuláshoz, átléphessen a középiskola felső osztályaiba.

2. Létesíttessék egy egészen új, összefüggő, nyolc osztályú középiskola, melyben csak a harmadik osztálytól kezdve tanítanak nyelvet, még pedig csak modern nyelveket. Ez oly egységes középiskola lehetne, melyben az anyanyelvnek írásban és beszédben való elsajátítását szorgosan ápolják és amelyben annyit, de csakis annyit tanítanak, hogy tanulói igazán általánosan képzett egyének legyenek, még pedig annyira, amennyire életkoruknak megfelel.

3. A jövődöbeli theologusok, nyelvészek, jogászok és történetbúvárok a klasszikus nyelveket az egyetemi évek előtt sajátítsák el nyelvészeti iskolákban.

Indítványai radikálisak, de maga mondja, hogy orvosi praksziában a radikális operáló műveleteit koronázta a legnagyobb siker. A gimnázium azonban nem beteg és nem szorul radikális változásokra. De szerzőnek néha megszívlelhető megjegyzései is vannak a túlterhelésről, egyes tantárgyakról (rajz, torna, egészségtan, zene tanításáról) és a gyűjtemények használatáról.

Kugel Sándor.

*

